

УДК 304.42-043.86 (477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-1-5>**Огієнко А.В.**кандидат економічних наук, доцент, докторант
Миколаївського національного аграрного університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5427-7978>**Огієнко М.М.**доктор економічних наук,
доцент кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу
ВП «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7900-2986>**Ohienko Alona**

Mykolaiv National Agrarian University

Ohienko MykolaPrivate Enterprise «Mykolaiv Branch»
of the Kiev National University of Culture and Arts

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

THEORETICAL PRINCIPLES OF RESEARCH OF TOURIST AND RECREATION POTENTIAL

У статті проведено теоретичні дослідження змісту та визначення поняття «туристично-рекреаційний потенціал». Доведено, що у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі немає єдиного загальноприйнятого змісту терміна «туристично-рекреаційний потенціал», а його визначення є дуже складними. Метою статті є вивчення понятійного апарату визначення терміна «туристично-рекреаційний потенціал», дослідження трактувань науковців стосовно даного питання. Виділено такі положення, що становлять наукову новизну: запропоновано розмежовувати поняття «туристичні ресурси» і «туристичний потенціал»; уточнено поняття «туристично-рекреаційний», яке є найбільш повним, оскільки дає змогу поєднувати рекреаційні заходи; запропоновано авторське визначення поняття «туристично-рекреаційний потенціал регіону».

Ключові слова: туризм, туристичний потенціал, туристичні ресурси, рекреаційні ресурси, визначення потенціалу.

В статье проведены теоретические исследования содержания и определения понятия «туристическо-рекреационный потенциал». Доказано, что в отечественной и зарубежной научной литературе нет единого общепринятого содержания термина «туристическо-рекреационный потенциал», а его определение очень является сложными. Целью статьи является изучение понятийного аппарата определения термина «туристическо-рекреационный потенциал», исследование трактовок ученых по данному вопросу. Выделены следующие положения, составляющие научную новизну: предложено разграничивать понятия «туристические ресурсы» и «туристический потенциал»; уточнено понятие «туристическо-рекреационный», которое является наиболее полным, поскольку позволяет сочетать рекреационные мероприятия; предложено авторское определение понятия «туристическо-рекреационный потенциал региона».

Ключевые слова: туризм, туристический потенциал, туристические ресурсы, рекреационные ресурсы, определение потенциала.

The article studies the content and definition of the concept of «tourist and recreational potential». It is proved that in the domestic and foreign scientific literature there is no single generally accepted meaning of the term «tourist and recreational potential», and its definition is very complex, since there are no known, generally accepted interpretations of this concept. This made it possible to update the need to clarify the conceptual apparatus for its use in scientific and practical activities in order to study the problems and prospects of tourism development. Purpose and methods. The purpose of the article is to study the conceptual apparatus for the definition of the term «tourist and recreational potential», to

study the interpretations of scientists on this issue. Establishing a distinction between the terms «potential» and «resources», exploring theoretical approaches to their essence and content. Identification of advantages and disadvantages in the researched works of scientists, presentation of own interpretations of terms. The methodological and informational basis of the article is the scientific and theoretical works of scientists on the definition of the concepts of «tourist potential» and «recreational potential». Results. The materials of the conducted research specify the concept of «tourist potential», which emphasizes belonging to the tourism industry, and «recreational potential» - promotes the restoration of human strength in the process of rest. The concept of «tourist and recreational potential» as the most complete is disclosed, as it allows to combine recreational activities designed to meet the needs of recreation and tourism, which in addition to the need for recreation include professional and business goals. It is revealed that resources, their size, structure, dynamics and balance of sources of formation are important factors of tourism and recreational development of the region. It is established that the writings of modern scientists use different approaches in the study of this phenomenon, apply mutually exclusive decisions regarding its essence, content, social functions. Conclusions and Discussion. On the basis of the results of the study of theoretical aspects of the concept of «tourist and recreational potential», the following basic provisions that constitute a scientific novelty are distinguished: it is proposed to distinguish between the concepts of «tourist resources» and «tourist potential» and to consider them in terms of opportunities and ability of subjects of tourism activities resources as potential; the concept of «tourist and recreational», which is the most complete, since it allows to combine recreational activities; The author defines the concept of «tourist and recreational potential of the region».

Key words: tourism, tourism potential, tourist resources, recreational resources, definition of potential.

Постановка проблеми. Розвиток туристичної галузі та зростання кількості рекреаційних об'єктів у регіонах України останніми роками відіграють суттєву роль у поліпшенні соціально-економічного розвитку країни. Важливість туризму в суспільстві багатогранна: він заохочує розвиток суміжних галузей із туризмом та рекреацією – транспорту, зв'язку, торгівлі, виробництва сувенірної продукції, послуг, ресторанів, будівництва тощо. Крім того, туризм є справжнім каналом міжкультурної комунікації, сприяє збереженню культурної спадщини та традицій країн і народів, сприяє розвитку їхніх промислів, відновлює та береже пам'ятки культури та історії. Туризм та рекреаційна діяльність відіграють важливу роль в економіках країн та регіонів, забезпечуючи раціональне використання та збереження природних, екологічних, культурних, історичних та інформаційно-пізнавальних ресурсів території.

Завдяки інтенсивному розвитку туристичної галузі формується, вдосконалюється концептуальний апарат, пов'язаний із туристично-рекреаційною сферою. Так, у науковому співтоваристві було прийнято використовувати поняття «рекреація» (рекреаційна діяльність, рекреаційні ресурси тощо). Сьогодні все частіше застосовується складна концепція, яка поєднує різні аспекти діяльності в межах туристично-економічного комплексу. Саме з огляду на це доцільно відзначити необхідність детальнішого висвітлення в економічних дослідженнях питань визначення змісту поняття «туристичний потенціал». Вирішення поставленого завдання дасть змогу доопрацювати, сформулювати та вдосконалити теоретичні аспекти досліджуваної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналізуючи публікації науковців, зазначимо, що в одних роботах використовується поняття «туристичні ресурси», в інших – «туристичний потенціал», а іноді ці терміни одночасно використовуються як синоніми. Численні публікації містять терміни «туристично-рекреаційний потенціал» та «рекреаційно-туристичний потенціал». Дослідження туристичного та рекреаційного потенціалу в регіоні відображено у роботах вітчизняних та зарубіжних авторів: Н.О. Алешугіна, Г.В. Горіна, М.П. Бутка, Т.Г. Бутова, І.Є. Дашука, А.Н. Дунця, С.В. Дутчака, Г.М. Захаренка, П.Ф. Ковалю, Е.П. Крупочкіна, Т.І. Ткаченка, Н.І. Шабаліної.

Метою дослідження є вивчення понятійного апарату визначення терміна «туристично-рекреаційний потенціал», дослідження трактувань науковців стосовно даного питання; встановлення різниці між термінами «потенціал» та «ресурси», дослідження теоретичних підходів до їх суті та змісту; виявлення переваг та недоліків у досліджуваних працях науковців, представлення власних тлумачень термінів.

Методологічною та інформаційною основою статті є наукові та теоретичні праці вчених щодо визначення понять «туристичний потенціал» та «рекреаційний потенціал». В основу реалізації визначеної мети покладено системний підхід до досліджуваних проблем та використано різноманітні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Туризм має значний вплив на якісний розвиток суспільства, а туристично-рекреаційна діяльність відіграє значну роль в економіці країни та окремих її регіонів. Вивчення туристично-

рекреаційного потенціалу території починається в більшій частині наукових робіт із популяризації туризму, а оцінка рівня туристичного потенціалу регіону та доступності до рекреаційних ресурсів найчастіше досліджуються в наукових публікаціях. Це свідчить про безперечну актуальність питання. Незважаючи на численні наукові досягнення, низка важливих теоретичних та практичних питань залишається невивченою. У вітчизняній і зарубіжній науковій літературі немає єдиного загальноприйнятого змісту терміна «туристично-рекреаційний потенціал». У табл. 1 наведено висловлювання різних авторів щодо його тлумачення.

Вивчаючи категорійні поняття, ми спостерігаємо, що у своїх працях науковці пропонують різні підходи до дослідження терміна «туристично-рекреаційний потенціал», використовують взаємовиключні ухвали про його сутність, зміст, функції. Теоретики розкривають характеристику туристично-рекреаційного потенціалу, а широке поняття «потенціал» пояснюється різноманітністю об'єктів, до яких воно застосовується. Головне, що об'єднує різні потенціали у тлумаченнях учених, – певний набір можливостей чи здібностей у тій галузі, до якої відноситься «потенціал». Варто зазначити, що весь спектр наявних варіантів визначення туристичного потенціалу орієнтований на досягнення конкретних цілей. Тому тлумачення потенціалу означає наявність прихованих можливостей або здатність діяти і розвиватися в певних сферах. У науковій літературі часто ототожнюють терміни «потенціал» та «ресурси».

Наприклад, академік Л.І. Абалкін зазначає, що «потенціал» (економічний, підприємницький, промисловий) – це загальна, сукупна характеристика ресурсів, пов'язана з місцем і часом [4].

В.М. Архангельський під потенціалом розуміє наявні ресурси, запаси, які можуть бути використані для досягнення конкретної мети або вирішення певної проблеми, тобто сукупності реально накопичених ресурсів.

Г.Н. Захаренко [6] доводить, що «туристичний потенціал» – це сукупність різних матеріальних та нематеріальних потенціалів, які формують туристичний інтерес на певній території та стають основою діяльності з виробництва та споживання туристичного продукту і необхідні для управління, контролю та розвитку виробництва й споживання продукції в туристичному комплексі території відповідно до принципів сталого економічного розвитку, та пропонує оцінити туристичний потенціал на основі цінності туристичної привабливості, можливостей інфраструктури та максимальної антропогенності.

Слід ураховувати позицію О.О. Любіцевої, у наукових дослідженнях якої зазначається, що

туристичні ресурси є частиною «туристично-рекреаційного потенціалу певної території, яка включена в туристичний продукт і яка підлягає продажу для туристичних цілей» [7]. За своєю сутністю туристичні ресурси – це природні, історичні, соціокультурні об'єкти, об'єкти туристичного показу, а також інші об'єкти, здатні задовольнити духовні потреби туристів, стимулювати оновлення та розвиток їхніх фізичних сил. Такі об'єкти можуть мати природне або антропогенне походження, але їх локалізація на певній території викликає інтерес туристів до поїздок на цю територію і тому може бути коротко описана як об'єкти, що цікавлять туристів.

Підсумовуючи твердження науковців, зазначимо, що принципова різниця між термінами «ресурси» та «потенціал» полягає у тому, що ресурси існують незалежно від суб'єктів господарської діяльності, а потенціал окремого підприємства, суспільства у цілому невіддільний від суб'єктів діяльності. Тобто потенціал, окрім матеріальних та нематеріальних активів, включає здатність працівника, колективу, підприємства, суспільства у цілому ефективно використовувати наявні ресурси [8]. Дослідивши концепції різних учених, ми пропонуємо розмежовувати поняття «туристичні ресурси» і «туристичний потенціал» та розглядати їх із погляду можливостей та здатності суб'єктів туристичної діяльності використовувати ресурси як потенціал. Формування туристичного потенціалу регіону зумовлене можливістю використання туристичних ресурсів в організації та розвитку туристичної діяльності на певній території. Здатність туристичних операторів ефективно використовувати туристичний потенціал регіону забезпечить успішний розвиток туристичної економіки та регіону [10]. Отже, можна стверджувати, що кожен регіон на основі аналізу туристичних ресурсів створює туристичний потенціал, відповідний здатності туристичних суб'єктів використовувати туристичні ресурси регіону. Туристичний потенціал сприяє привабливості території для туристів, а регіони – перспективному туристичному розвитку.

У зв'язку з викладеним вище можемо стверджувати, що під рекреаційним потенціалом слід розуміти сукупність рекреаційних ресурсів на певній території, на певну дату, які використовуються або можуть використовуватися для відпочинку. Туристичний потенціал підкреслює приналежність до туристичної галузі, а рекреаційний потенціал сприяє відновленню людської сили в процесі відпочинку. Отже, звідси, термін «туристично-рекреаційний» є найбільш повним, оскільки дає змогу поєднувати рекреаційні заходи, розроблені

Тлумачення терміна «туристично-рекреаційний потенціал» різними вченими

№	Автор	Визначення
1	Закон України «Про туризм»	Туристичними ресурсами України є пропоновані або такі, що можуть пропонуватися, туристичні пропозиції на основі та з використанням об'єктів державної, комунальної чи приватної власності [1].
2	Вікіпедія	Туристичні ресурси – сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста.
3	П.Ф. Коваль, Г.П. Андреева	Туристичний потенціал території – ємне, багатоаспектне поняття, що охоплює сукупність природних, етнокультурних та соціально-історичних ресурсів, а також наявної господарської і комунікаційної інфраструктури території, що служать чи можуть служити передумовами розвитку певних видів туризму [8].
4	Г.В. Горин	Туристично-рекреаційні ресурси – це сукупність як безпосередньо рекреаційно-туристичних ресурсів, так і всіх наявних ресурсів (природно-ресурсні, виробничі, трудові, фінансово-інвестиційні, технологічні, інформаційні та екологічні) і можливостей відповідного регіону, які можуть використовуватися або використовуються в цілях виконання фізіологічного існування людини (відпочинку, оздоровлення та туризм), забезпечення діяльності суб'єктів рекреаційно-туристичної сфери економіки, досягнення стійкості регіонального розвитку [2].
5	Т.І. Ткаченко, К.О. Соколова	Туристичний потенціал території – це сукупність належних до нього природних та створених людиною явищ, умов, можливостей та засобів, придатних до формування туристського продукту та здійснення відповідних турів, екскурсій та програм [3].
6	Н. В. Шабаліна	Туристично-рекреаційний потенціал – це сукупність туристично-рекреаційних ресурсів, їхніх територіальних поєднань і умов, що сприяють задоволенню потреб населення в туристичній та рекреаційній діяльності.
7	Ю.Є. Дащук	Ресурсний потенціал регіону – інтегрована система взаємозв'язків та властивостей, що характеризується здатністю використовувати природні ресурси, реалізуючи при цьому можливості, через призму умов, які продукують готовність до ведення рекреаційної діяльності, що здійснюється під впливом комплексу засобів для задоволення потреб рекреанта у відпочинку та відновленні [5].
8	А.В. Дроздов	Туристично-рекреаційний потенціал – сукупність пов'язаних із певним об'єктом (територією) природних і рукотворних тіл та явищ, а також умов, можливостей і засобів, придатних для формування туристичного продукту та здійснення відповідних турів, екскурсій, програм.
9	І.В. Смаль	Туристичні ресурси – сукупність природних і соціально-культурних комплексів та їхніх елементів, що сприяють задоволенню фізіологічних та соціальних потреб людини, відновленню її працездатності й які за сучасної та перспективної структури рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях використовуються для прямого й опосередкованого споживання та виробництва туристичного продукту [9].
10	Т.В. Ніколаєнко	Туристично-рекреаційний потенціал території – сукупність природних, культурно- історичних, соціально-економічних, геополітичних та інших передумов для організації рекреаційної діяльності на певній території.
11	Г.Н. Захаренко	Туристичний потенціал – це сукупність різних матеріальних і нематеріальних потенцій, які формують туристичний інтерес до певної території і стають основою діяльності з виробництва та споживання туристичного продукту, а також є необхідними для здійснення управління, контролю і розвитку виробництва і споживання продуктів туристичного комплексу території відповідно до принципів стійкого економічного розвитку [6].
12	О.О. Любіцева	Туристичні ресурси – це частина туристсько-рекреаційного потенціалу певної території, яка включена до складу туристичного продукту і підлягає реалізації з туристичною метою [7].

Джерело: розроблено та узагальнено авторами

для задоволення потреб відпочинку та туризму, які, крім потреби в рекреації, включають професійні та ділові цілі. Ресурси, їх розмір, структура, динаміка та збалансованість

джерел формування є важливими чинниками туризму та рекреаційного розвитку регіону.

До рекреаційних ресурсів належать туристичні об'єкти (житло, їжа, музеї тощо), об'єкти

та природні явища, тому поняття «туристичний потенціал» набагато ширше і включає загальні економічні, фінансові, трудові, соціальні та інфраструктурні ресурси, які можна використовувати в організації туристичної галузі. Ці два поняття слід розглядати як взаємодоповнюючі або взаємозамінні. Ось чому багато вчених, що не бажають розділяти категорії «туристичний потенціал», «туристичні ресурси» та «рекреаційні ресурси», широко використовують концепції туризму та рекреаційних ресурсів як сукупності природних і техногенних об'єктів, необхідних для виробництва туристичного продукту.

Згідно із Законом України «Про туризм» № 325/95 від 15.09.1995, «туристичні ресурси – це сукупність природних і кліматичних ресурсів, оздоровчих, історичних, культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів конкретної території, що відповідають різноманітним потребам туристів» [1].

У проекті закону України «Про туристичні ресурси» термін «туристичні ресурси» вживається у досить спрощеному варіанті – це сукупність туристичних об'єктів, що містяться в одній державній базі даних у галузі туризму. Вони становлять сукупність туристичних місць незалежно від типу їх використання в туризмі (здравниця, рекреація, пізнання). Відповідно до цього проекту закону, туристичні ресурси класифікуються з метою інформування потенційних туристів про їхні споживчі та експлуатаційні характеристики, встановлення максимально допустимих навантажень, створення відповідних умов для їх захисту та поведінки, забезпечення їх оцінки з трьох причин: функціональність (пропускна здатність), рівень комфорту перебування, генетичне (походження туристичних місць) [9]. Законодавці відмовилися від трактування туристичних ресурсів із природного та антропогенного середовища, обмеживши різноманітність туристичних ресурсів концепцією об'єктів різного походження та природи. Такий підхід дає змогу відносити до туристичних ресурсів як об'єкти показу (музеї, церкви, пам'ятки), так і події, а також набір інших об'єктів (готелі, ресторани тощо). Цей підхід значно розширює поняття туристичного потенціалу, поширюючи його на цілий набір об'єктів із різною генетичною та функціональною метою. Звідси, «туристичний потенціал» – це категорія з досить чітким змістом: просторовий, генетичний, економічний з погляду туризму чи територіальних організаторів, а також науковців. З економічного погляду туристичні ресурси виступають чинниками виробництва туристичного продукту, оскільки їх різноманітність викликає відмінності в результатах економічного розвитку.

Часто відмінності у визначенні цього терміна вимагають деталізації. Окрім того, відходячи від терміну «турист», зрозуміло, що будь-яка людина може використовувати туристичні ресурси, адже їх можуть споживати відвідувачі, мандрівники та заробітчани.

Загалом усі перераховані вище підходи до визначення поняття «туристичні ресурси» розглядаються як основа для створення туристичного продукту. Наявність та кількість туристичних ресурсів визначатимуть розмір та структуру використання економічних ресурсів для туристичної діяльності. Ресурси туризму обмежені за кількістю та якістю, а тому служать економічним товаром, який потребує виробничих витрат. З економічного погляду туристичні ресурси є чинниками виробництва туристичного продукту, оскільки їх різноманітність викликає відмінності в результатах економічного розвитку. Це вказує на ключову різницю між дозвіллям та туристичними ресурсами, що полягає у прямому чи опосередкованому використанні туристичних ресурсів для економічного зростання. Рекреаційні ресурси не завжди використовуються з метою отримання матеріального зиску.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що поняття «туристично-рекреаційний потенціал» є багатограним, дискусійним та значно ширшим, аніж просто узагальнена характеристика ресурсних можливостей у тій чи іншій сфері діяльності. Це системне утворення, зміст і функції якого розкриваються у процесі взаємозв'язку та взаємодії його складових частин, реалізація яких у процесі життєдіяльності людини призводить до певних особистих досягнень, що мають велике значення для суспільства загалом та для особистості зокрема.

Нині методологічні основи концепції туристично-рекреаційного потенціалу перебувають у стадії формування. Теоретичні підходи до його суті і змісту індикаторів оцінки різноманітні та нестабільні, відсутні стійкі методологічні принципи дослідження даної категорії, тому ми узагальнили теоретичні розробки з даної проблеми, виявили переваги і недоліки в дослідженнях різних науковців, представили власні теоретичні дослідження змісту категорії «туристично-рекреаційний потенціал».

На основі проведених досліджень запропоновано авторське визначення поняття «туристично-рекреаційний потенціал регіону», під яким надалі розумітимемо унікальну комбінацію природної та набутої фізичної, соціальної, інтелектуальної, культурної та духовної компонент потенціалу його носіїв, які становлять рекреації регіону з відповідними умовами для їх реалізації, що дають змогу ефективно вирішувати поточні та стратегічні завдання регіонального розвитку.

Висновки з проведеного дослідження.

На основі результатів дослідження теоретичних аспектів поняття «туристично-рекреаційний потенціал» виділено такі принципи положення, що становлять наукову новизну: 1. Запропоновано розмежовувати поняття «туристичні ресурси» і «туристичний потенціал» та розглядати їх із погляду можливостей та здатності суб'єктів туристичної діяльності використовувати ресурси як потенціал. 2. Уточнено поняття «туристично-рекреаційний», яке є найбільш повним, оскільки дає змогу поєднувати рекре-

аційні заходи, розроблені для задоволення потреб відпочинку та туризму, які, крім потреби в рекреації, включають професійні та ділові цілі. 3. Запропоновано авторське визначення поняття «туристично-рекреаційний потенціал регіону»: це унікальна комбінація природної та набутої фізичної, соціальної, інтелектуальної, культурної та духовної компонент потенціалу його носіїв, які становлять рекреації регіону з відповідними умовами для їх реалізації, що дають змогу ефективно вирішувати поточні та стратегічні завдання регіонального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. С. 180.
2. Горин Г.В. Рекреаційно-туристичний потенціал Західного регіону України у контексті транскордонного співробітництва. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 2(106).
3. Ткаченко Т.І., Соколова К.О. Теоретичні аспекти формування туристичного потенціалу підприємств. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Економіка»*. 2011. Вип. 1. С. 107–112.
4. Яковчук О.В. Оцінка туристичного потенціалу України. *Географія та туризм : науковий збірник / ред. кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. Київ : Альтпрес, 2010. Вип. 10. С. 57–65.*
5. Дащук Ю.Є. Рекреаційний потенціал регіону як об'єкт наукових досліджень. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки*. 2012. Вип. 126.
6. Захаренко Г.Н. Туристський потенціал регіональної дестинації та ефективність його використання в індустрії туризму : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.05 «Економіка та управління господарством (рекреація та туризм)». Санкт-Петербург, 2011. 22 с.
7. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. Київ : Альтерпрес, 2002. 436 с.
8. В'їзний туризм : навчальний посібник / П.Ф. Коваль та ін. Ніжин : Лук'яненко В.В., 2010. 304 с.
9. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин : Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
10. Розвиток готельного господарства та його вплив на туристичний потенціал Миколаївщини / М.М. Огієнко та ін. *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2018. № 2(11). С. 70–75.

References:

1. Pro turyzm (2004) Zakon Ukrainy vid 15.09.1995 r. 324/95-VR. [Law of Ukraine of September 15, 1995 – No. 324/95-VR]. *Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy*. [The Verkhovna Rada of Ukraine]. no. 13., S. 180.
2. Ghoryn Gh.V. (2014) Rekreacijno-turystychnyj potencial Zakhidnogho reghionu Ukrainy u konteksti transkordonnogho spivrobitnyctva. [Recreational and tourism potential of the Western region of Ukraine in the context of cross-border cooperation]. *Soc.-ek. problemy suchas. periodu Ukrainy* [Social modern problems. period of Ukraine]. Vol. 2(106).
3. Tkachenko T.I., Sokolova K.O. (2011) Teoretychni aspekty formuvannja turystychnogho potencialu pidprijemstv. [Theoretical aspects of formation of tourism potential of enterprises]. *Visnyk Mariupol'skogo derzhavnogho universytetu*. [Bulletin of Mariupol State University]. Mariupol: Seria: Ekonomika. Vol. 1. pp. 107–112.
4. Jakovchuk O.V. (2010) Ocinka turystychnogho potencialu Ukrainy [Otsinka turystychnogho potencialu Ukrainy]. *Gheografija ta turyzm: Naukovyj zbirnyk*. [Geography and Tourism: A Scientific Collection] Kyiv: Aljtpres. Vol. 10. pp. 57–65.
5. Dashhuk J.J. (2012) Rekreacijnyj potencial reghionu, jak ob'jekt naukovykh doslidzhenj. [Recreational potential of the region as an object of scientific research]. Kharkiv: Visnyk Kharkivskogho nacionalnogho tekhnicnogho universytetu sil'skogho goshpodarstva [Bulletin of the Kharkiv National Technical University of Agriculture: Economic Sciences]. Vol. 126.
6. Zakharenko Gh.N. (2011) Turystychnyj potencial regionalnoj destynaciji ta efektyvnistj jogho vykorystannja v industriji turyzmu [Tourism potential of a regional destination and its efficiency in the tourism industry]. spec.08.00.05 "Ekonomika ta upravlinnja goshpodarstvom (rekreacija ta turyzm). (PhD Thesis). SPb., p. 22.
7. Ljubiceva O.O. (2002) Rynok turystychnykh poslugh. [Tourist services market] Kyiv: Aljterpres. P. 436. (in Ukrainian)
8. Kovalj P.F., Aljeshughina N.O., Andrijejeva Gh.P., Zelensjka O.O. (2010) V'iznyj turyzm. [Inbound tourism]. *Navchalnyj posibnyk*. Nizhyn:, Vyd. Luk'janenko V.V. (in Ukrainian)

9. Smalj I.V. (2010) Turystychni resursy svitu [Tourism resources of the world]. Nizhyn: Vydavnytvo Nizhynskogho derzhavnogho universytetu imeni Mykoly Ghogholja. P. 336
10. Ohienko M.M., Ohienko A.V., Madadov M., Chumachok D. (2018). Rozvytok ghoteljnogho ghospodarstva ta jogho vplyv na turystychnyj potencial Mykolajiv [Development of the hotel industry and its influence on the tourist potential of Mykolaiv region]. *Naukovyi visnyk MNUim. V.O. Sukhomlynskoho. Ekonomichni nauky* [Scientific Bulletin of MNUim. V.O. Sukhomlinsky. Economic sciences]. MNU imeni V.O. Sukhomlynskogho. Vol. 2(11), pp. 70–75.